

Tvang etter smittevernloven - hastevedtak

Lokal veileder i Sykehuset Østfolds opptaksområde

Denne veilederen er sist revidert juni 2025 og gjelder alle former for allmennfarlig smittsom sykdom etter Smittevernloven. Kommunene er involvert i revisjonen gjennom Faglig samarbeidsutvalg som har vedtatt veilederen.

Den består av tre deler:

Innhold

1. Arbeidsflyt når kommune eller sykehus vurderer tvangstiltak etter smittevernloven	2
2. Forslag til dokumentasjon av hastevedtak §§ 5.2 og 5.3	3
3. Rettsgrunnlag – en sammenfatning	7

1. Arbeidsflyt når kommune eller sykehus vurderer tvangstiltak etter smittevernloven

Når lege i sykehus eller kommuneoverlege vurderer tvangsvedtak etter smittevernloven skal det tas telefonisk kontakt med den andre instansen for drøfting.

Hastevedtaket som besluttet, dokumenteres og signeres av den som initierte vedtaket. Dokumentet sendes motpart som kontrasigneres og returneres slik partene avtaler.

Isolering bør primært skje på egnet isolat, f.eks. luftsmitteisolat ved luftsmitte/tuberkulose. Ved smittsom lungetuberkulose er det lungelege som vurderer smittsomhet, behov for isolering og behandling. For andre smittsomme sykdommer skjer beslutning om egnet sted ved smittevernoverlege i SØ på dagtid, og vakthavende infeksjonsmedisiner på kveld og i helg.

Kontaktinformasjon

- Sykehuset Østfold:
 - Tuberkulose: Kommuneoverleger ringer sentralbord 69 86 00 00 og ber om tertiærvakt på lungeavdelingen
 - Andre smittsomme sykdommer: Kommuneoverleger ringer sentralbord 69 86 00 00 og ber om tertiærvakt på infeksjonsavdelingen
- Kommuneoverlegene kan kontaktes via kommunenes sentralbord, eller via legevakt utenfor sentralbordets åpningstid.
- Dersom man ikke får tak i kommuneoverlegen eller ved spørsmål kan smittevernvakta ved FHI kontaktes. Telefonnummer 24/7: 21 07 63 48.

Det henvises også til [Tuberkulosekontrollprogram HSØ 2023 – 2028](#). Det presiseres der at Oslo Universitetssykehus (OUS) kan kontaktes ved uenighet eller manglende kompetanse.

2. Forslag til dokumentasjon av hastevedtak §§ 5.2 og 5.3

2 dokumenter – Hver virksomhet bør lage sine egne utgaver med egne brevhoder osv.

VEDTAK OM TVUNGEN LEGEUNDERSØKELSE

Til: Pasientens navn

Dato:

Kopi: Fylkesnemnda i Oslo og Viken (smittevernemnda)

HASTEVEDTAK OM TVUNGEN LEGEUNDERSØKELSE – [navn, fødselsnummer]

Vedtak

Med hjemmel i smittevernloven § 5-8 fattes det hastevedtak etter § 5-2 om at du innlegges i Sykehuset Østfold for tvungen legeundersøkelse. Hensikten med vedtaket er å forebygge eventuell spredning av en allmennfarlig smittsom sykdom. . Prøvesvar forventes i løpet av kort tid etter at prøve er tatt.

Vedtaket gjennomføres umiddelbart.

Dersom det konstateres at du har en allmennfarlig smittsom sykdom og ikke vil isolere deg frivillig, kan det bli aktuelt å fatte nytt vedtak om tvungen isolering etter smittevernloven § 5-3.

Bakgrunn for vedtaket

FRITEKSTFELT:

Her beskrives pasienten:

- Hvor hun/han bor: hjemme/sykehjem, annen institusjon.
- Eventuelle. diagnoser.
- Aktuelle symptomer forenlig med allmennfarlig smittsom sykdom, eller en risiko for at pas. skal ha blitt smittet (andre syke nærkontakter, reise etc.).
- Det angis at man har forsøkt/tilbudt frivillig testing.
- Det må angis at pasienten motsetter seg dette.

Regelverk

Alle personer som har eller etter en faglig vurdering antas å kunne være smittet av allmennfarlig smittsom sykdom har plikt til om nødvendig å la seg isolere, jf. smittevernloven § 5-1.

Dersom en person ikke frivillig vil bidra til motvirke smitteoverføring kan det fattes vedtak om tvungen legeundersøkelse etter smittevernloven § 5-2. Bestemmelsen lyder:

§ 5-2. Tvungen legeundersøkelse – innleggelse til undersøkelse og kortvarig isolering

Når det er nødvendig for å forebygge en allmennfarlig smittsom sykdom eller motvirke at den blir overført, skal legen eller eventuelt kommunelegen be en smittet person om å la seg undersøke av lege.

Dersom en smittet person motsetter seg undersøkelse etter første ledd, kan det gjøres vedtak om at vedkommende skal legges inn på sykehus til legeundersøkelse og eventuelt til kortvarig isolering. Slik tvungen legeundersøkelse eller kortvarig isolering kan bare gjennomføres for å klarlegge om det foreligger en allmennfarlig smittsom sykdom, og dette er nødvendig for å

motvirke overføring av en slik sykdom til andre og såfremt undersøkelsen kan skje uten fare. Tvungen isolering kan vedtas for opptil sju dager.

Når det er forsvarlig å foreta legeundersøkelsen uten innleggelse i sykehus ut fra hensynet til den smittede eller dem som skal undersøke, kan undersøkelsen gjøres poliklinisk eller på et annet egnet sted.

Før det blir gjort vedtak om tvungen legeundersøkelse eller kortvarig isolering, skal den smittede personen gis varsel slik at han eller hun får uttale seg om spørsmålet. Varsel kan sløyfes når det ikke er praktisk mulig eller vil medføre fare for at undersøkelsen eller isoleringen ikke kan gjennomføres.

Vedtak etter andre og tredje ledd skal gjøres av smittevernemnda, se §§ 7-5, 7-6 og 7-8, etter reglene i §§ 5-5 til 5-7. Se likevel § 5-8 om hastevedtak. Det har ikke utsettende virkning dersom vedtaket bringes inn for tingretten.

Adgangen til å fatte hastevedtak følger av smittevernloven § 5-8, som har følgende ordlyd:

§ 5-8.Hastevedtak

Kommunelegen og vakthavende infeksjonsmedisinske overlege ved sykehus i helseregionen kan sammen treffe hastevedtak etter § 5-2 og 5-3 hvis hensynet til smittevernet tilsier at vedtaket blir fattet. Det skal særlig legges vekt på åpenbar fare for smitteoverføring. Bestemmelsen i § 4-2 tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende. Vedtak om tvungen isolering gjelder frem til smittevernemnda har vurdert saken, men ikke utover sju dager.

Kopi av hastevedtak skal omgående sendes til smittevernemnda.

Begrunnelse for vedtaket

Basert på sakens opplysninger legges det til grunn at du har hatt nær kontakt med en eller flere personer som er bekreftet smittet av [diagnose] og at du selv har utviklet symptomer forenlig med slik sykdom. I henhold til smittevernloven § 5-1 plikter du da å oppholde deg i isolering.

Du er informert om dine plikter etter smittevernloven, og ønsker eller er ikke i stand til å forholde deg til disse. Det vurderes derfor som åpenbart at din atferd utgjør en umiddelbar og betydelig risiko for smitteoverføring.

Tvungen legeundersøkelse i ditt tilfelle vurderes å kunne gjennomføres uten risiko for deg.

Behovet for kortvarig isolering i ditt tilfelle vurderes som nødvendig da faren for smittespredning bedømmes som så stor at det er nødvendig for samfunnet å sikre seg at du som mistenk smittet ikke overfører sykdom til andre i den tiden det tar å klarlegge hvorvidt du er smittet.

Vilkårene for å fatte hastevedtak etter § 5-8 vurderes på denne bakgrunn som oppfylt.

Prosessuelle rettigheter

Dette vedtaket kan ikke påklages, men kan bringes inn for tingretten etter reglene i tvisteloven kapittel 36. Vedtaket kan settes i verk selv om saken bringes inn for tingretten.

Navn

Kommunelege i kommune

Navn

Overlege infeksjonsmedisin, Sykehuset Østfold.

Til: Pasientens navn

Dato:

Kopi: Fylkesnemnda i Oslo og Viken (smittevernnemnda)

HASTEVEDTAK OM TVUNGEN ISOLERING I SYKEHUS – [navn, fødselsnummer]

Vedtak

Med hjemmel i smittevernloven § 5-8 fattes det hastevedtak etter § 5-3 om at du innlegges i Sykehuset Østfold for tvungen isolering for å forebygge eller motvirke overføring av allmennfarlig smittsom sykdom.

Vedtaket gjennomføres umiddelbart.

Bakgrunn for vedtaket

FRITEKSTFELT:

Her beskrives pasienten:

- Hvor hun/han bor: hjemme/sykehjem, annen institusjon.
- Eventuelle. diagnoser.
- Informasjon om at pasient er bekreftet smittet med [diagnose].
- Det angis at man har forsøkt/tilbudt frivillig isolering.
- Det må angis at pasienten motsetter seg dette.

Regelverk

Alle personer som har eller etter en faglig vurdering antas å kunne være smittet av [diagnose] har plikt til om nødvendig å la seg isolere, jf. smittevernloven § 5-1.

Dersom en person ikke frivillig vil bidra til motvirke smitteoverføring kan det fattes vedtak om tvungen isolering i sykehus etter § 5-3. Bestemmelsen lyder:

§ 5-3. Tvungen isolering i sykehus

Når det er nødvendig for å forebygge en allmennfarlig smittsom sykdom eller motvirke at den blir overført, skal legen, eventuelt kommunelegen be en smittet person om å la seg isolere.

Dersom en smittet person motsetter seg isolering etter første ledd og andre tiltak som kan forebygge eller motvirke overføring av sykdommen har vært forsøkt eller det er overveiende sannsynlig at slike tiltak ikke vil føre frem, kan det gjøres vedtak om at vedkommende skal legges inn på sykehus til isolering. Slik tvungen isolering kan bare gjennomføres når dette etter en helhetsvurdering er den klart mest forsvarlige løsningen i forhold til faren for smitteoverføring og den belastningen som tvangsinngrepet må antas å medføre, og det er overveiende sannsynlig at andre ellers vil bli smittet.

Vedtak etter denne bestemmelsen kan gjøres for opptil tre uker. Ved nytt vedtak kan isoleringstiden forlenges med opptil seks uker om gangen inntil ett år fra første vedtak. Dersom det er nødvendig å fullføre behandling av allmennfarlig smittsom sykdom av særlig alvorlig karakter for å forhindre smitteoverføring, kan vedtaket forlenges utover ett år.

I sammenheng med forlengelse av isoleringstiden kan det vedtas tvungen legemiddelbehandling når det kan redusere isoleringstiden vesentlig. Vedtak om tvungen

legemiddelbehandling kan bare fattes når behandlingen er medisinskfaglig forsvarlig og kan gjøre en smittet person⁴ smittefri. Påbegynt legemiddelbehandling må fullføres dersom det er fare for tilbakefall, resistensutvikling eller andre tungtveiende smittevernhensyn tilsier det. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om legemiddelbehandlingen.

Vedtak om tvungen isolering i sykehus og legemiddelbehandling gjøres av smittevernnemnda, se §§ 7-5, 7-6 og 7-8, etter reglene i §§ 5-5 til 5-7. Tvangsvedtaket skal oppheves av avdelingens overlege så snart vilkårene for innleggelsen ikke lenger foreligger. Smittevernnemnda skal varsles så tidlig som mulig, og senest tre døgn før den smittede blir utskrevet.

Adgangen til å fatte hastevedtak følger av smittevernloven § 5-8, som har følgende ordlyd:

§ 5-8.Hastevedtak

Kommunelegen og vakthavende infeksjonsmedisinske overlege ved sykehus i helseregionen kan sammen treffe hastevedtak etter § 5-2 og 5-3 hvis hensynet til smittevernet tilsier at vedtaket blir fattet. Det skal særlig legges vekt på åpenbar fare for smitteoverføring. Bestemmelsen i § 4-2 tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende. Vedtak om tvungen isolering gjelder frem til smittevernnemnda har vurdert saken, men ikke utover sju dager.

Kopi av hastevedtak skal omgående sendes til smittevernnemnda.

Begrunnelse for vedtaket

Basert på sakens opplysninger legges det til grunn at du er konstatert smittet av [diagnose]. I henhold til smittevernloven § 5-1plikter du da å oppholde deg i isolering.

Du er informert om dine plikter etter smittevernloven, og ønsker eller er ikke i stand til å forholde deg til disse. Det vurderes derfor som åpenbart at din atferd utgjør en umiddelbar og betydelig risiko for smitteoverføring.

Tvungen isolering anses i ditt tilfelle som en siste utvei for å motvirke overføring av smitte, da du ikke frivillig medvirker til tiltak som kan forhindre smitte. Selv om tvungen isolering anses som et inngripende tiltak vurderes isolering å kunne gjennomføres uten risiko for deg.

Vilkårene for å fatte hastevedtak etter § 5-8 vurderes på denne bakgrunn som oppfylt.

Prosessuelle rettigheter

Dette vedtaket kan ikke påklages, men kan bringes inn for tingretten etter reglene i tvisteloven kapittel 36. Vedtaket kan settes i verk selv om saken bringes inn for tingretten.

Vedtaket om tvungen isolering vil bli opphevet straks vilkårene for det ikke lenger foreligger.

Vedtak om tvungen isolering gjelder frem til smittevernnemnda har vurdert saken, men ikke utover sju dager.

Navn

Kommuneoverlege i kommune

Navn

Overlege infeksjonsmedisin, Sykehuset Østfold.

3. Rettsgrunnlag – en sammenfatning

Hastevedtak etter smittevernloven § 5-8

Rettsgrunnlag – en sammenfatning

Med hjemmel i smittevernloven § 5-8 kan kommunelegen og vakthavende infeksjonsmedisinsk overlege ved Sykehuset Østfold sammen treffe hastevedtak om tvungen legeundersøkelse og kortvarig isolasjon. Hovedvilkåret for bruk av bestemmelsen er at det må haste med å gjennomføre vedtaket slik at vanlig saksbehandling gjennom smittevernnemnda ikke lar seg gjennomføre uten vesentlige skader for den interesse bestemmelsen skal beskytte. Hensikten med bestemmelsen er altså å sikre rask iverksettelse av smitteverntiltak når hensynet til folkehelsen tilsier det.

Bestemmelsen lyder:

§ 5-8. Hastevedtak

Kommunelegen og vakthavende infeksjonsmedisinske overlege ved sykehus i helseregionen kan sammen treffe hastevedtak etter § 5-2 og 5-3 hvis hensynet til smittevernet tilsier at vedtaket blir fattet. Det skal særlig legges vekt på åpenbar fare for smitteoverføring. Bestemmelsen i § 4-2 tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende. Vedtak om tvungen isolering gjelder frem til smittevernnemnda har vurdert saken, men ikke utover sju dager.

Kopi av hastevedtak skal omgående sendes til smittevernnemnda

Ved eventuell uenighet mellom de legene som er gitt kompetanse til å gjøre vedtak, følger det av lovens forarbeider at fylkeslegen skal delta i avgjørelsen.

Kopi av hastevedtak skal sendes til smittevernnemnda, som er Fylkesnemnda i Oslo og Viken.

Tvungen legeundersøkelse – innleggelse til undersøkelse og kortvarig isolering

Hastevedtak etter § 5-2 gir for det første en snever adgang til å kunne vedta tvangsmessig legeundersøkelse av mistenkt smittede personer. Bestemmelsen er forutsatt kun å komme til anvendelse når alle rimelige muligheter for frivillig medvirkning har vært prøvd. Bestemmelsen oppstiller som vilkår at det må være nødvendig å få et resultat av en undersøkelse for å motvirke overføring av allmennfarlig smittsom sykdom til andre.

At det kun er tvungen legeundersøkelse som kan vedtas betyr at det f.eks. ikke vil være adgang for en bioingeniør til å ta blodprøve, eller for sykepleier til å ta halsutstryk i en tvangssituasjon.

Bestemmelsen gir videre adgang til tvungen innleggelse og kortvarig isolering i sykehus, tidsmessig begrenset til inntil sju dager. Kortvarig isolering kan være aktuelt når faren for smittespredning i det enkelte tilfellet bedømmes som så stor at det er nødvendig å sikre seg at den mistenkt smittede ikke overfører sykdom til andre i den tiden det tar å klarlegge hvorvidt det foreligger en allmennfarlig smittsom sykdom.

Bestemmelsen lyder:

§ 5-2. Tvungen legeundersøkelse – innleggelse til undersøkelse og kortvarig isolering

Når det er nødvendig for å forebygge en allmennfarlig smittsom sykdom eller motvirke at den blir overført, skal legen eller eventuelt kommunelegen be en smittet person om å la seg undersøke av lege.

Dersom en smittet person motsetter seg undersøkelse etter første ledd, kan det gjøres vedtak om at vedkommende skal legges inn på sykehus til legeundersøkelse og eventuelt til kortvarig isolering. Slik tvungen legeundersøkelse eller kortvarig isolering kan bare gjennomføres for å klarlegge om det foreligger en allmennfarlig smittsom sykdom, og dette er nødvendig for å motvirke overføring av en slik sykdom til andre og såfremt undersøkelsen kan skje uten fare. Tvungen isolering kan vedtas for opptil sju dager.

Når det er forsvarlig å foreta legeundersøkelsen uten innleggelse i sykehus ut fra hensynet til den smittede eller dem som skal undersøke, kan undersøkelsen gjøres poliklinisk eller på et annet egnet sted.

Før det blir gjort vedtak om tvungen legeundersøkelse eller kortvarig isolering, skal den smittede personen gis varsel slik at han eller hun får uttale seg om spørsmålet. Varsel kan sløyfes når det ikke er praktisk mulig eller vil medføre fare for at undersøkelsen eller isoleringen ikke kan gjennomføres.

Vedtak etter andre og tredje ledd skal gjøres av smittevernemnda, se §§ 7-5, 7-6 og 7-8, etter reglene i §§ 5-5 til 5-7. Se likevel § 5-8 om hastevedtak. Det har ikke utsettende virkning dersom vedtaket bringes inn for tingretten

Tvangstiltak etter bestemmelsen skal primært skje i sykehus. Ifølge bestemmelsens tredje ledd er det også adgang til å bestemme at tvungen legeundersøkelse skal kunne skje utenfor sykehus, f.eks. i kommunal helseinstitusjon hvor pasienten oppholder seg. Kortvarig isolering kan imidlertid kun skje i sykehusavdeling, jf. hva som sies nedenfor knyttet til smittevernloven § 5-4.

Tvungen isolering i sykehus

Hastevedtak etter § 5-3 gir anledning til å vedta tvungen isolering i sykehus. Tvungen isolering i sykehus vil bare være rettmessig hvor man på tross av konkrete forsøk på å etablere andre tiltak, ikke oppnår å forebygge eller motvirke at sykdommen overføres til andre.

Vedtak etter bestemmelsen forutsetter at det er på det rene at den smittede personen er smitteførende – ellers vil det ikke være nødvendig å isolere. Hvis ikke er det undersøkelsesbestemmelsen i § 5-2 som er relevant.

Bestemmelsen lyder:

§ 5-3. Tvungen isolering i sykehus

Når det er nødvendig for å forebygge en allmennfarlig smittsom sykdom eller motvirke at den blir overført, skal legen, eventuelt kommunelegen be en smittet person om å la seg isolere.

Dersom en smittet person motsetter seg isolering etter første ledd og andre tiltak som kan forebygge eller motvirke overføring av sykdommen har vært forsøkt eller det er overveiende sannsynlig at slike tiltak ikke vil føre frem, kan det gjøres vedtak om at vedkommende skal legges inn på sykehus til isolering. Slik tvungen isolering kan bare gjennomføres når dette etter en helhetsvurdering er den klart mest forsvarlige løsningen i forhold til faren for smitteoverføring og den belastningen som tvangsinngrepet må antas å medføre, og det er overveiende sannsynlig at andre ellers vil bli smittet.

Vedtak etter denne bestemmelsen kan gjøres for opptil tre uker. Ved nytt vedtak kan isoleringstiden forlenges med opptil seks uker om gangen inntil ett år fra første vedtak. Dersom det er nødvendig å fullføre behandling av allmennfarlig smittsom sykdom av særlig alvorlig karakter for å forhindre smitteoverføring, kan vedtaket forlenges utover ett år.

I sammenheng med forlengelse av isoleringstiden kan det vedtas tvungen legemiddelbehandling når det kan redusere isoleringstiden vesentlig. Vedtak om tvungen legemiddelbehandling kan bare fattes når behandlingen er medisinskfaglig forsvarlig og kan gjøre en smittet person smittefri. Påbegynt legemiddelbehandling må fullføres dersom det er fare for tilbakefall, resistensutvikling eller andre tungtveiende smittevernhensyn tilsier det. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om legemiddelbehandlingen.

Vedtak om tvungen isolering i sykehus og legemiddelbehandling gjøres av smittevernemnda, se §§ 7-5, 7-6 og 7-8, etter reglene i §§ 5-5 til 5-7. Tvangsvedtaket skal oppheves av avdelingens overlege så snart vilkårene for

innleggelsen ikke lenger foreligger. Smittevernemnda skal varsles så tidlig som mulig, og senest tre døgn før den smittede blir utskrevet.

Gjennomføring av isolering i sykehus

Smittevernloven § 5-4 bestemmer at isolering hjemlet i smittevernloven skal skje i sykehusavdeling/sengepost. Et hovedkrav er at avdelingen/sengeposten skal være tilrettelagt for å motta smittede med allmennfarlige smittsomme sykdommer. Videre er det et vilkår at avdelingen til enhver tid skal kunne gi det nødvendige medisinske og pleiemessige behandlingstilbud til den aktuelle smittede.

Bestemmelsen lyder:

§ 5-4. Gjennomføring av isolering i sykehus

Innleggelse til tvungen undersøkelse og kortvarig isolering etter § 5-2 eller isolering etter § 5-3 skal skje i en egnet sykehusavdeling eller sengepost. Avdelingen eller sengeposten skal være spesielt lagt til rette for å motta smittede slik at de kan få det medisinske og pleiemessige behandlingstilbud som vil føre til så kortvarig isolering som mulig.

Under isoleringen kan det iverksettes pleiemessige og sikkerhetsmessige tiltak for å gjennomføre en effektiv isolering. Tiltakene skal være begrenset til det som er helt påkrevd i forhold til faren for smitteoverføring. Oppholdet skal så langt råd er gi muligheter for normal livsutfoldelse og kontakt med nære pårørende.

Når særlige forhold krever det, kan smittede personer isoleres i andre institusjoner godkjent av Helsedirektoratet.

Departementet kan i forskrifter fastsette nærmere krav til de fysiske og faglige forholdene ved sykehus og andre institusjoner som nyttes til isolering.

Etter tredje ledd kan smittede personer isoleres i andre institusjoner godkjent av Helsedirektoratet. Bestemmelsen tar først og fremst sikte på å gi mulighet for å opprette særskilte midlertidige institusjoner for å gjennomføre isoleringstiltak ved et alvorlig utbrudd. I slike situasjoner vil det kunne oppstå behov for å ta i bruk alminnelige offentlige bygninger som skoler eller private etablissementer som hoteller, pensjonater osv. i tillegg til helseinstitusjoner. Helsedirektoratet er gitt kompetanse til å godkjenne slike mulige isoleringsinstitusjoner.

Et praktisk spørsmål kan være om **sykehjemspasienter** etter vedtak etter smittevernloven kan isoleres på sykehjem. Ut fra lovens ordlyd og forarbeider kan det ikke fattes vedtak om isolering i sykehjem. Det er likevel et spørsmål om det ut fra en mer til det mindre tenkning må være anledning til rettmessig å vedta at sykehjemspasienter kan isoleres på sykehjemmet, dersom dette vurderes som den klart beste løsningen for pasienten og sykehjemmet er i stand til å gjennomføre isoleringstiltak på forsvarlig vis.

Forholdet til annen tvangslovgivning

Nødverge og nødrett

I akutte situasjoner kan både nødverge og nødrett bli aktuelle hjemmelsgrunnlag (hhv. straffeloven §§ 17 og 18). Det må da gjøres en konkret vurdering av hensynet til pasienten kontra samfunnsmessige hensyn (hindre smittespredning). Tiltak må være nødvendig for å bringe situasjonen under kontroll (fastholding, medisinerings o.l.), dog slik at man ikke går lengre enn nødvendig. Når nødssituasjonen er over må eventuelt andre tiltak vurderes (f.eks tiltak etter smittevernloven eller utskriving av pasient).

Tvang etter pasient og brukerrettighetsloven kap 4 A

Somatiske pasienter uten samtykkekompetanse og som motsetter seg nødvendig helsehjelp kan tvangsbehandles etter pasient- og brukerrettighetsloven kap 4A. Ansvarlig lege fatter vedtak etter en konkret og individuell vurdering.

Tvang etter psykisk helsevernloven

Dersom pasient innlagt i psykiatrien ikke etterlever anvisninger fra helsepersonell når det gjelder smittevern, kan det i tillegg til det ovennevnte vurderes tvangstiltak etter lov om psykisk helsevern § 4-8. Bruk av tvangsmidler er bare aktuelt overfor pasient som har døgnopphold i institusjon, men kan brukes både på frivillig og tvangsmessig grunnlag. Også frivillig innlagte pasienter kan ha en atferd som gjør det nødvendig å vurdere å ta de aktuelle tiltakene i bruk.

Tvangsmidler er ekstraordinære tiltak og kan bare brukes overfor pasienten når det er uomgjengelig nødvendig for å hindre pasienten i å skade seg selv eller andre (herunder smitterisiko). Tvangsmidler kan bare brukes når lempeligere midler har vist seg å være åpenbart forgjeves eller utilstrekkelige.

I vurderingen av bruk av tvangsmidler må dere være oppmerksomme på at bruk av tvangsmidler overfor pasient som er frivillig innlagt vil kunne aktualisere at pasienten ønsker å skrive seg ut.

Det er likevel viktig å merke seg at det primært er tvang etter smittevernloven som skal benyttes dersom det er nødvendig for å redusere fare for smitteoverføring, og ikke nevnte rettsgrunnlag som primært skal benyttes ved ytelse av helsehjelp til enkeltpasienter.

Presisering

Det presiseres at dette dokumentet ikke er gir en fullstendig redegjørelse for regelverket, men er ment å gi leger som skal fatte vedtak enkelt tilgjengelig informasjon om hovedreglene og forståelsen av disse.

Ved spørsmål og behov for rådgivning i enkeltsaker kan sykehusets juridiske avdeling kontaktes.